



## NOVINKA agentury EU pro drogy v Lisabonu

### VÝROČNÍ ZPRÁVA ZA ROK 2009: HLAVNÍ TÉMATA

#### Kokain a heroin se pevně drží na evropské drogové scéně

(5.11.2009, LISABON **EMBARGO 10:00 SEČ/bruselského času**) Podle **agentury EU pro drogy (EMCDDA)** nic nenaznačuje zlepšení, pokud jde o užívání kokainu a heroinu v Evropě, tedy látek, které zůstávají jádrem evropského drogového problému. Velké obavy vzbuzuje i souběžné užívání více drog, jelikož škála dostupných látek se rozrůstá a způsoby, jak užívat drogy, jsou stále komplexnější <sup>(1)</sup>. Pozitivnější zprávou však je, že nové údaje potvrzují nepřetržitý pokles užívání konopí, zejména mezi mladými lidmi. Tyto komentáře se objevují dnes v souvislosti s tím, že agentura vydává v Bruselu svou **Výroční zprávu za rok 2009: stav drogové problematiky v Evropě**.

#### Kokain, stále nejoblíbenější stimulant v Evropě – v některých oblastech hlášen nový nárůst

Asi 13 milionů dospělých Evropanů (15–64 let) vyzkoušelo za svůj život kokain. Mezi nimi je 7,5 milionu mladých dospělých (15–34 let), z nichž 3 miliony ho užily v posledním roce. Užívání kokainu v **Evropské unii** se stále soustředí v **západních zemích EU**, zatímco v jiných zemích Evropy zůstává jeho spotřeba nízká. V zemích s nejvyšší prevalencí, k nimž patří **Dánsko, Španělsko, Irsko, Itálie a Spojené království**, nedávné průzkumy ukazují, že se užívání v posledním roce mezi mladými dospělými pohybovalo od 3,1 % do 5,5 % (kapitola 5, tab. 8). Pokud jde o užití kokainu v posledním roce ve věkové skupině od 15 do 34 let, ve většině sledovaných zemí ukazují nejnovější údaje stabilní nebo rostoucí trend (obr. GPS 14, části i a ii).

V roce 2007 se počet záchytů kokainu v Evropě zvýšil na 92 000 (v porovnání s 84 000 v roce 2006), i když celkový zadržený objem klesl na 77 tun (oproti 121 tunám v roce 2006). Mezi těmi, kdo nastupují léčbu poprvé, uvedlo kokain jako svou primární problémovou drogu 22 % osob. V roce 2007 bylo zaznamenáno přibližně 500 úmrtí spojených s užíváním kokainu.

#### Heroin – již neklesající trend

Dnes zveřejněné údaje potvrzují hodnocení situace jako „stabilního, ale již nemizejícího problému s heroinem“, které agentura **EMCDDA** uvedla v loňské *výroční zprávě*. Po zmírnění problémů souvisejících s heroinem od poloviny 90. let do počátku 21. století svědčí ukazatele trendů v užívání opioidů (nové žádosti o léčbu, úmrtí, záchty) stále o znepokojivém vývoji. „Ačkoli v současnosti nemáme žádné důkazy o návratu epidemického šíření užívání heroinu, jakého jsme byli svědky v 80. a 90. letech, zůstávají zdravotní a sociální problémy vyplývající z užívání této drogy značné,“ říká **předseda agentury EMCDDA Marcel Reimen**. „Jakékoli známky toho, že by se situace mohla zhoršovat, jsou zdrojem značného znepokojení.“

**EMCDDA** odhaduje, že v **Evropské unii** a v **Norsku** je 1,2 až 1,5 milionu problémových uživatelů opioidů, přičemž se ve většině případů jedná o uživatele heroinu. Nové údaje také nasvědčují tomu, že noví uživatelé heroinu neustále, i když pomalu, přibývají. Na základě údajů z 19 sledovaných zemí byl v roce 2007 celkový počet nových žádostí o léčbu závislosti v případech, kdy je primární drogou heroin, o 6 % vyšší než v roce 2002 (viz obr. TDI-1, část ii). Osm zemí oznámilo nárůst počtu primárních uživatelů heroinu nastupujících léčbu i jejich podílu na všech klientech mezi roky 2006 až 2007.

V letech 1990 až 2006 bylo v Evropě každý rok uváděno 6 400 až 8 500 úmrtí vyvolaných drogami, přičemž většina byla spojena s užíváním opioidů (obvykle více než 85 %). Po celkově klesajícím trendu úmrtí způsobených drogami

v letech 2000 až 2003 vykazují novější údaje stoupající trend. V roce 2007 vykázalo 13 z 18 sledovaných zemí meziroční nárůst (tab. DRD-2, část i).

Mezi roky 2002 až 2007 se počet hlášených záchytů heroinu v **Evropské unii** a v **Norsku** zvýšil v průměru asi o 4 % ročně. V roce 2007 bylo ohlášeno přibližně 56 000 záchytů (v porovnání s 51 000 záchyty v roce 2006), přičemž nejvyšší počet vykázalo **Spojené království** (tab. SZR-7). Zatímco celkový objem heroinu zadrženého v **Evropské unii** a v **Norsku** po roce 2002 klesl, v roce 2007 vzrostl na 8,8 tuny z 8,1 tuny v roce 2006. **Turecko**, významná tranzitní země pro heroin dovážený do **Evropské unie**, ohlásilo v roce 2007 rekordní zadržené množství ve výši 13,2 tuny v porovnání s 2,7 tuny v roce 2002 (tab. SZR-8, kapitola 6, tab. 9).

### Nové údaje potvrzují klesající míru užívání konopí, zejména mezi mladými lidmi

Zhruba 74 milionů Evropanů (15–64 let) někdy vyzkoušelo konopí a asi 22,5 milionu ho užilo v posledním roce. To činí konopí stále nejběžněji užívanou nelegální drogou v Evropě (kapitola 3, tab. 3). Ale po výrazném nárůstu užívání v 90. letech a začátkem 21. století potvrzují nové evropské údaje klesající popularitu této drogy, zejména mezi mladými lidmi, což podporuje analýzu uvedenou ve zprávě z loňského roku.

Jak ukazují průzkumy **ESPAD** <sup>(2)</sup>, tento trend je obzvláště patrný mezi dětmi školního věku (15–16 let). Pokud jde o celoživotní užívání konopí, většina **západoevropských** zemí a také **Chorvatsko** a **Slovinsko** po vysoké prevalenci nebo vzestupném trendu v průzkumu **ESPAD** z roku 2003 zaznamenaly v roce 2007 pokles nebo stabilizaci. Ve většině **středoevropských a východoevropských** zemí se rostoucí trend do roku 2003 nyní nejspíše narovnává (růst o více než 3 % vykazuje pouze **Slovensko** a **Litva**). Třetí skupina zemí, hlavně v **severní a jižní Evropě**, si od poloviny až konce 90. let do roku 2007 udržuje celkově stabilní a nízkou celoživotní prevalenci užívání konopí (kapitola 3, obr. 4). Sestupný trend vykazují také údaje školních průzkumů z **USA** a **Austrálie** (obr. EYE-1, část xii).

Dostupné údaje rovněž ukazují na vyrovnávající se nebo sestupný trend v letech 2002 až 2007 v užívání konopí mezi mladými dospělými (15–34 let) v posledním roce (obr. GPS 4, část ii). Ale počet pravidelných a intenzivních uživatelů konopí v Evropě je méně povzbudivý. Až 2,5 % všech mladých Evropanů by mohlo užívat konopí každý den, což znamená, že v riziku se nachází velká část populace potenciálně potřebující pomoc. K inovativním intervencím zaměřeným na tuto skupinu obyvatelstva patří internetové programy protidrogové léčby, jimž agentura **EMCDDA** v roce 2009 věnovala první evropský přezkum <sup>(3)</sup>.

### Souběžné užívání více drog zvyšuje rizika a komplikuje léčbu

Zpráva uvádí: „V dnešní Evropě jsou rozšířeny vzorce souběžného užívání více drog (polyvalentní užívání) a kombinované užívání různých látek je příčinou nebo komplikací většiny problémů, jimž čelíme.“ Kromě zprávy vychází dnes i zvláštní přehled *Souběžné užívání více drog: vzorce a trendy* <sup>(4)</sup>. Ten nabízí souhrn tohoto způsobu užívání mezi dětmi školního věku (15–16 let), mladými dospělými (15–34 let) a problémovými uživateli drog.

Z dětí školního věku (15–16 let), které se zúčastnily průzkumu ve 22 zemích, 20 % uvedlo v posledním měsíci konzumaci alkoholu s cigaretami, 6 % konopí s alkoholem a/nebo cigaretami a 1 % konopí s alkoholem a/nebo s cigaretami a s některou z dalších drog (extáze, kokain, amfetaminy, LSD nebo heroin). Výzkum ukazuje, že mezi dětmi školního věku může polyvalentní užívání drog zvýšit riziko toxických účinků a chronických zdravotních problémů v pozdějších letech. Zdá se, že strategie, které jsou zaměřeny na prostředí, v němž mladí lidé konzumují drogy i alkohol (např. vymáhání právních předpisů v oblasti drog a alkoholu, pokyny pro bezpečnější prostředí v zábavních podnicích), mají potenciál chránit zdraví v situacích spojených s nočním životem.

Pro mladé dospělé (15–34 let) je souběžné užívání více drog příznačným a zavedeným vzorcem užívání látek a může být spojeno s vyššími riziky. U častých nebo těžkých uživatelů alkoholu byla v této věkové skupině dvakrát až šestkrát vyšší pravděpodobnost užití konopí v posledním roce než v běžné populaci a dvakrát až devětkrát vyšší pravděpodobnost užití kokainu v daném období.

Polyvalentní užívání drog převládá zejména mezi problémovými uživateli drog a může zhoršit jejich již tak obtížné zdravotní podmínky, vést k vyšší míře rizikového chování a zvýšit pravděpodobnost vážných důsledků (např. smrtelného předávkování). Nedávná analýza údajů ze 14 zemí zjistila, že více než polovina (57 %) osob

nastupujících léčbu uvedla nejméně jednu problémovou drogu navíc k primární látce, kvůli níž tyto osoby vyhledaly pomoc. Toxikologické nálezy při smrtelných předávkováních (většinou způsobených heroinem) často ukazují na přítomnost více než jedné látky, což naznačuje, že podstatná část těchto úmrtí by mohla souviset s polyvalentním užíváním drog.

Ačkoli specifické programy jsou vzácné, stávající intervence, jako je substituční léčba závislosti na opiátech a motivační terapie založená na odměnách (incentivní terapie), vykazují při omezování užívání více látek do určité míry pozitivní výsledky. Management souběžného užívání více drog mezi problémovými uživateli drog zůstává složitým úkolem a pro terapeuty představuje při poskytování služeb náročnou výzvu.

### Alkohol, určující faktor problémového užívání látek v Evropě

„Určujícím faktorem evropského problému s užíváním látek je souběžné užívání alkoholu,“ uvádí zpráva a zdůrazňuje tak, že téměř ve všech případech polyvalentního užívání drog je přítomen i alkohol. Nejnovější průzkum **ESPAD** zjistil, že 43 % studentů, kteří se zúčastnili průzkumu v roce 2007, uvedlo „občasné silné pití“ (pět alkoholických nápojů či více při jedné příležitosti) v posledních třiceti dnech. Nárůst tohoto chování byl zřejmý zejména mezi dívkami v průzkumech v letech 2003 až 2007, přičemž prevalence vzrostla z 35 % na 42 %. Nárazová nadměrná konzumace alkoholu jde často ruku v ruce s příležitostným užíváním drog a zvyšuje tak riziko negativních dopadů mezi mladými lidmi.

**Ředitel EMCDDA Wolfgang Götz** říká: „Jedinec s problémy s jednou látkou se rychle stává spíše výjimkou než pravidlem.“ „Problém Evropy s drogami pramení v rostoucí míře z kombinovaného užívání různých psychoaktivních látek, a to zákonných i nezákonných. Tato skutečnost nevede pouze k negativnějším výsledkům, ale představuje též náročný úkol pro léčebné služby v oblasti drogové závislosti, neboť ty reagují na složitější soubor potřeb. Fakt, že kombinované užívání drog s alkoholem se stalo klíčovým rysem problémů, kterým v současnosti čelíme, musí být reflektován také v našich politických perspektivách.“

---

### Poznámky

<sup>(1)</sup> Souběžné užívání více drog — současné nebo následné užívání různých zákonných a nezákonných drog.

<sup>(2)</sup> Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD). Průzkumy proběhly v letech 1995, 1999, 2003 a 2007. Viz <http://www.emcdda.europa.eu/themes/young-people>

<sup>(3)</sup> Viz Přehled č. 10 na adrese <http://www.emcdda.europa.eu/publications/insights>

<sup>(4)</sup> Viz vybrané téma o souběžném užívání více drog. Dnes také vychází vybrané téma nazvané *Drogové trestné činy: tresty a další způsoby řešení*. K oběma je přiloženo shrnutí ve více jazycích a v angličtině je naleznete na adrese <http://www.emcdda.europa.eu/publications/selected-issues>

Údaje uvedené ve *výroční zprávě* za rok 2009 se vztahují k roku 2007 nebo k poslednímu roku, ve kterém byly tyto údaje k dispozici. **Obrázky a tabulky uvedené v této tiskové zprávě je možno nalézt ve *Statistickém věstníku 2009*:**

<http://www.emcdda.europa.eu/stats09>. Informace o všech produktech, tiskových zprávách, službách a událostech souvisejících s *výroční zprávou* naleznete na adrese: <http://www.emcdda.europa.eu/events/2009/annual-report>

### Řešení drogové problematiky

Kapitola 2 *výroční zprávy* nabízí přehled řešení problému drog v dnešní Evropě. Patří sem oblasti prevence, léčby, harm reduction, sociální integrace a prosazování protidrogových právních předpisů. Oddíly věnované řešení obsahují i následující kapitoly zaměřené na konkrétní látky.